Tutkijatohtori Antti Tarvainen
Helsinki, 25.2.2026

Lausunto puolustushankintojen sääntelyä koskevasta aloitteesta (KAA 4/2025 vp)

Kansalaisaloite KAA 4/2025 nostaa esiin keskeisen jännitteen puolustushankintojen, ihmisoikeuksien ja Suomen kokonaisturvallisuuden välillä. Israelin asema puolustushankintojen sääntelyä pohdittaessa on keskeinen kahdesta syystä. Ensinnäkin, Israel on viimeisimmässä puolustusselonteossa (2024) määritelty Suomen "olennaiseksi kumppaniksi" puolustus- ja materiaaliyhteistyössä eurooppalaisten toimijoiden, Yhdysvaltojen, Etelä-Korean ja Japanin ohella. Toiseksi, Israel on kasvavassa määrin kansainvälistä järjestelmää epävakauttava voima, jonka aseteollisuus on poikkeuksellisella ja systemaattisella tavalla kytkeytynyt vuosikymmeniä kestäneeseen laittomaan miehitykseen ja toistuviin sotarikoksiin. Suomi on sitoutunut ja tukenut kansainvälisen oikeuden instituutioita, joissa on nyt meneillään tutkinta niin kansanmurhasta (Kansainvälinen tuomioistuin) kuin Israelin pääministerin ja entisen puolustusministerin syyllistymisestä sotarikoksiin ja rikoksiin ihmisyyttä vastaan (Kansainvälinen rikostuomioistuin). Johtavat ihmisoikeusjärjestöt sekä esimerkiksi maailman johtava kansanmurhatutkijoiden järjestö (IAGS) ovat jo arvioneet Israelin syyllistyneen kansanmurhaan Gazassa. Israelin poikkeuksellisen aseman ja poikkeuksellisten rikosten vuoksi, maan teknologia- ja aseteollisuutta on tarkasteltava syvemmin jotta sääntelyä voidaan kehittää tutkitun tiedon pohjalta.

Lausuntoni käsittelee (i) Israelin sota- ja teknologiateollisuuden ja palestiinalaisten miehityksen ja kolonisaation keskinäisriippuvaista suhdetta ja (ii) Israelin sota- ja teknologiateollisuuden laajempaa geopoliittista kontekstia, joka kytkeytyy myös Suomen positioon muuttuvassa maailmanjärjestyksessä.

Arvioni mukaan puolustustavarahankinnat Israelista:

- **Vahvistavat paikallista poliittiseen väkivaltaan pohjautuvaa innovaatioekosysteemiä**
- **Voimistavat tendenssejä globaalijärjestelmän autoritääristymiseen.**
- **Sitovat Suomen osaksi epävakaata ja arvaamatonta valtiota.**

(i) I<u>nnovaatioekosysteemi ja poliittinen väkivalta</u>

Israel on yksi maailman johtavista ase- ja kaksikäyttöteknologian kehittäjistä. Esimerkiksi kyber-, valvonta-, ilmapuolustus- ja ohjusteknologioissa Israel näyttelee merkittävää roolia. Israelin teknologiasektori on voimakkaasti riippuvainen Yhdysvaltojen rahoituksesta ja teknologiasiirrosta, joka rakentuu sotilasavun ja kahdenvälisen tutkimus & kehitys instrumentin varaan (BIRD). Sotateknologian vientisektori lepää valtio-omisteisten teknologiayhtöiden (Rafael, IAI), valtiota lähellä olevien yksityisten yhtiöiden (Elbit), sekä paikallisten startup-yritysten varassa. Myös maan yliopistot toimivat merkittävässä roolissa tässä ekosysteemissä yhteistyössä armeijan ja yksityisen sektorin kanssa.

Israelin merkittävä asema sotateknologian viennissä perustuu paitsi erityissuhteelle Yhdysvaltoihin, myös poliittiselle väkivallalle. Palestiinalaisalueita miehittävä armeija toimii Israelin teknologiasektorin avaintoimijana aina teknologiaosaajien koulutuksesta uuden teknologian tutkimukseen, testaukseen, markkinointiin, ja kaupallistamiseen. Merkittävä osa Israelin sotateknologisista 'innovaatioista' syntyy armeijan ja yksityisen sektorin yhteistyön kautta ja teknologiasiirto ja vientimarkkinoiden palveleminen on integroitu osaksi armeijan teknologiakehittämisen logiikkaa. Miehitettyjä alueita ja miehitettyjä palestiinalaisia hyödynnetään suoraan teknologiatuotteiden laboratoriona, jossa palestiinalaisten maa ja kodit toimivat iskujen testikohteena ja koko palestiinalaisen väestön elämästä kerätään dataa (esim. liikkuminen, kommunikaatio, sairaalakäynnit, maksuliikenne). Miehitetyn Länsirannan tarkastuspisteillä on muunmuassa kehitetty kasvojentunnistusteknologiaa jota on sittemmin myyty urheilutapahtumiin, ostoskeskuksiin ja lentokentille ympäri maailmaa. Armeijan teknologiayksiköt (esimerkiksi kybervalvontaan erikoistunut yksikkö 8200, kuvantamisteknologioihin erikoistunut 9900, ja ohjelmistoihin erikoistunut Matzpen) ovat avainroolissa datankeruussa, teknologian kehittämisessä, ja sen vapauttamisessa kaupalliselle sektorille. Merkittävä osa Israelilaisista turvallisuus- ja sotateknologia-startupeista myös syntyy 'spin-offeina' armeijan teknologiayksiköistä. Sotatilanteissa armeija myös tarjoaa startup- ja teknologiayrityksille testi- ja kehitysmahdollisuuksia iskuissa, jotka kohdistuvat suoraan palestiinalaisiin siviili- tai aseellisiin kohteisiin. Sama laboratoriojärjestelmä palvelee niin suoria sotilastuotteita, kaksikäyttöteknologiaa, kuin siviilimarkkinalle meneviä ratkaisuja

7.10.2023 Hamasin iskun jälkeen Gazan palestiinalaista siviiliväestöä on käytetty muunmuassa tekoälyavusteisen sodankäynnin testivälineenä. Armeijan omaa tekoälyteknologiaa, yhteistyössä paikallisten startuppien ja Piilaakson teknologiajättien kanssa, on hyödynnetty kohteiden valikoinnissa ja iskujen toteuttamisessa. Israelin armeijasta tulleiden vuotojen perusteella tekoälyteknologia on valjastettu nopeuttamaan pommitettavien kohteiden valintaa ja laventamaan legitiimin kohteen määrittely - johtaen siviiliväestön suhteettomaan kärsimykseen ja kokonaisten Palestiinalaisten sukulinjojen tuhoamiseen. Muunmuassa Googlen, Microsoftin, Amazonin ja Palantirin tarjomat pilvi- ja tekoälyratkaisut ovat olleet Israelin armeijan käytössä. Gazan tuhoamissodan myötä Israeliin kohdistuvat kansainväliset teknologiainvestoinnit keskittyvät yhä voimakkaammin sotakäyttöisiin tekoäly- ja valvontateknologioihin - luoden näin itseäänvahvistavan kehän Palestiinalaisalueiden tuhoamisen ja teknologiainvestointien välillä.

Israelin tapauksessa puolustushankinnat on asetettava ylläkuvattuun teknologia-ekosysteemin poliittiseen kontekstiin. Tämä tarkoittaa sitä, että **puolustusteknologian hankintaa Israelilaiselta sotateknologia-startupilta tai suurelta valtiosidonnaiselta yhtiöltä ei voi erottaa miehitettyjen palestiinalaisten asemasta teknologiakehittämisen laboratoriona. Voitot jotka syntyvät vaikkapa tietyn puolustusteknologian myynnistä (esim. Daavidin linko) ruokkivat koko ekosysteemiä; mukaanlukien aggressiivisten hyökkäys- ja valvontateknologioiden kehittämisen laittoman miehityksen ja ilmeisen kansanmurhan kontekstissa.**

(ii) Geopoliittinen konteksti

Puolustushankintojen sääntelyä pohdittaessa on otettava huomioon myös laajempi maailmanpoliittinen tilanne ja Israelin ase- ja teknologiasektorin geopoliittinen rooli. Israel on 1990-luvulta alkaen pyrkinyt käyttämään teknologiasektoriaan - ja erityisesti sen ase- ja turvallisuusteknologiaa - geopolitiikan välineenä. Tässä politiikassa on ollut kaksi keskeistä ja keskenään jännitteistä tavoitetta.

Ensimmäinen tavoite on ollut **vahvistaa Israel-myönteisten hallintojen osuutta myymällä autoritäärisille regiimeille turvallisuus- ja valvontateknologiaa**, joka vahvistaa niiden kyvykkyyksiä niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Keskeisiä tämän politiikan kohteita ovat olleet Persianlahden maat (erityisesti Saudi Arabia ja Arabiemiraatit) sekä lukuisat Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maat. Narendra Modin nousun jälkeen myös Intiasta on tullut Israelin merkittävä teknologiaviennin kohde. 'Teknologiadiplomatiansa' avulla Israel on pyrkinyt paitsi laajentamaan markkinoitaan, myös rikkomaan Palestiinaa tukevien hallintojen määrää ja vaikutusvaltaa globaalisti. Turvallisuus- ja valvontateknologioiden myynti autoritäärisille hallinoille kasvattaa kansalaisten ja regiimien etäisyyttä ja epäluottamusta ja vahvistaa pitkällä aikavälillä globaalia autoritäärismiä ja epävakautta. Kuuluisin esimerkki Israelin autoritäärismiä vahvistavasta teknologiadiplomatiasta on Saudi-Arabian hallinnolle myyty Israelilaisen NSO-yhtiön kehittämä Pegasus-vakoiluohjelma, jota käytettiin muunmuassa saudiregiimin toteuttamassa toimittaja Jamal Khashoggin paloittelusurmassa. Israelin teknologiadiplomatia on yksi valtionhallinnon työkalu osana sen laajempaa demokratian ja kansainvälisten instituutioiden vastaista horjuttamiskampanjaa, joka näkyy myös Israelin kiihtyvissä hyökkäyksissä YK-järjestelmää ja kansainvälisen oikeuden instituutioita kohtaan. **Israel jakaakin sen autoritärisoituvien kumppaneiden kanssa yhteisen tavoitteen - demokratian horjuttamisen - jota sen kyvykkyydet teknologia- ja aseteollisuuden saralla mahdollistavat.**

Israelin teknologiadiplomatian toinen tavoite on ylläpitää Israelin 'läntistä' ja 'edistyksellistä' kuvaa vahvistamalla läheistä yhteistyötä eurooppalaisten puolustusvoimien kanssa. Israel markkinoi aktiivisesti puolustusvoimiaan 'maailman moraalisimpana' armeijana, jonka kanssa tehtävä teknologinen yhteistyö palvelee 'läntisiä arvoja' kuten ihmisoikeuksien, demokratian ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän vahvistamista. Israelin aseteknologinen 'innovatiivisuus' onkin valtion merkittävä brändityökalu, jota valtio käyttää asemansa vahvistamiseen. **Israelin mahdollisuus esiintyä demokratian ja ihmisoikeuksien moraalisena puolustajana osana Eurooppalaista yhteistyötä mahdollistaa sen poliittisen johdon ja armeijan tekemien sotarikosten valkopesua ja estää kestävän ja oikeudenmukaisen rauhan ja poliittisen ratkaisun saavuttamista alueella.**

Merkittävä Israeliin liittyvä kysymys on myös **maan poliittisen järjestelmän epävakaus ja sisäiset ristiriidat.** Vain kuukausia ennen Hamasin iskua (maaliskuu 2023) Israelin presidentti Isaac Herzog varoitti maan olevan sisällissodan partaalla johtuen juutalaisväestön sisäisestä vastakkainasettelusta. 2000-luvun alusta vahvistunut messiaaninen ja äärioikeistolainen tendenssi Israelin politiikassa ei näytä heikentymisen merkkejä ja maan jakautuminen "kahteen Israeliin" on todellinen uhka. Juutalaisväestön sisäisten ristiriitojen ja

konfliktien kasvaessa todennäköisyys voimankäytölle ulkoisia vihollisia kohtaan kasvaa, mukaan lukien usean rintaman sodat. Väkivalta palestiinalaisia kohtaan (niin miehitetyillä alueilla kuin Israelin sisällä) on kuitenkin toiminut ensisijaisena yhtenäisyyden rakentajana Israelin sisäisten poliittisten ristiriitojen hallinnassa. Niin sanottu Gazan 'tulitauko' tai meneillään olevat 'rauhansuunnitelmat' eivät poista väkivallan dynamiikkaa: länsirannan anneksointi, palestiinalaisiin kohdistuva systemaattinen väkivalta ja epätasa-arvoista lainsäädäntö, sekä poliittiset oikeudet kieltävä 'rauha' johtavat lyhyellä ja pitkällä aikavälillä taas uuteen merkittävään väkivallan 'leimahdukseen'.

Israelin sisäisen epävakauden lisäksi sen kansainvälinen asemaan kohdistuu merkittävä ja kasvava disruption riski, joka vaikuttaa sen luotettavuuteen puolustuskumppanina. Tämä johtuu ensinnäkin kasvavasta kritiikistä Israelia ja Israelin taloudellista tukemista kohtaan Yhdysvalloissa (demokraattien, republikaanien ja tiettyjen väestöryhmien kuten amerikanjuutalaisten keskuudessa). Toinen merkittävä epävakautta lisäävä tekijä on globaalisti mutta myös Euroopassa ja Suomessa kasvava kannatus voimakkaalle sanktio- ja pakotepolitiikalle Israelin ihmisoikeusrikkomusten vuoksi. Skenaario jossa koko Israelin aseteollisuus joutuu kansainvälisen boikotin kohteeksi (Etelä-Afrikan apartheid -esimerkin tapaan) on hyvin mahdollinen. Slovenia ja Espanja ovat esimerkkejä valtioista jotka ovat jo jäädyttäneet tai kieltäneet puolustustarvikkeiden tuonnin Israelista.

Ristiriita Israelin teknologisektorin imagon ja todellisuuden myötä on kasvanut Gazan tuhoamissodan myötä niin suureksi, ettei sen vaikutuksia Suomen asemaan ja turvallisuuspolitiikkaan voi sivuuttaa. **Gazasta on tullut jo ennestään puutteellisen ihmisoikeusregiimin ja niinsanotun sääntöpohjaisen järjestelmän hautausmaa, joka asettaa Israelin Eurooppalaiset kumppanit tienristeykseen.** Maailmanjärjestelmän 'välitilassa' jossa Israel ja Yhdysvallat kiihdyttävät autoritääristymistä ja globaali painopiste palautuu 'globaaliin itään', ei perinteinen ulkopoliittinen passiivisuus enää toimi. Palestiinasta on tullut globaalikysymys eikä EU:n ja Suomen tasolla kasvaneet vaatimukset aktiivisemmasta pakote- ja sanktiopolitiikasta poistu - ellei väkivallan rakenteisiin puututa.

Yhteenveto

Puolustushankinnat Israelin kanssa nostavat esiin **oikeudellisia, moraalisia, ja strategisia kysymyksiä, jotka tulisi ottaa sääntelyn kehittämisen lähtökohdaksi.** Yhteistyö Israelin kanssa tukee pohjimmiltaan järjestelmää, jolla on seuraavat piirteet:

- Israelin innovaatioekosysteemi jalostaa vientituotteita poliittisen väkivallan kautta.
- Israelin ulko- ja kauppapolitiikka on globaalia autoritäärisyyttä ja demokratianvastaisuutta vahvistava.
- Maan sisäinen ja kansainvälinen asema on epävarma ja epävakaa.
- Israelin asevoimat rikkovat systemaattisesti kansainvälistä normistoa ja lakia.
- Maan tulevaisuutta määrittävät meneillään olevat kansanmurhatutkinnat sekä tutkinta poliittisen johdon syyllistymisestä rikoksiin ihmisyyttä vastaan.

Puolustushankintoja koskevan sääntelyn kehittäminen ihmisoikeusmyönteisemmäksi on ‘matalla roikkuva hedelmä’, joka vahvistaisi kansainvälistä sääntöpohjaisuutta ja myös turvaisi Suomen asemaa kansainvälisesti.